

Scio in monasteriis virginum, quæ sub venerabili et cum summa reverentia nominando sancto Patre Gileberto uberes pudicitiae fructus quotidie transmittunt ad cælos, quamdam fuisse vel adhuc fortasse superesse virginem sanctam, quæ cum omnem mundi amorem, et carnales omnes affectus, curamque corporis omnem et exteriorem sollicitudinem a suo pectore exclusisset, cœpit quodam mentis æstu et fastidire terrena, et desiderare cœlestia. Accidit autem aliquando, ut cum more solito orationi incumberet, miro quædam suavitas superveniens, omnes animi motus, omnes cogitationum excursus, omnes insuper spirituales quos circa amicos habebat, exstinxit affectus, moxque anima ejus, quasi omnibus quæ in mundo sunt valedicens, rapitur supra se, et ab ineffabili quadam atque incomprehensibili luce excepta, nihil aliud videbat nisi quod est, et quod omnium esse est. Neque enim lux illa corporea fuit, aut aliqua corporis similitudo, nec distendebatur, nec diffundebatur, ita ut ubique videretur; nec ipsa tenebatur, et tenebat omnia; et hoc miro et ineffabili modo, sicut esse tenet quidquid est, veritas quidquid verum est. Hac igitur luce perfusa, ipsum Christum quem prius noverat **239** secundum carnem, cœpit jam secundum carnem non nosse; quia Spiritus ante faciem ejus Christus Jesus, in ipsam eam induxerat veritatem. In hoc ergo excessu cum ei hora non parva præterisset, pulsata a sororibus vix potuit ad corporales quos reliquerat sensus redire.

Itaque cum hoc ei sæpius contigisset, et multum rogata tandem ipsius modum excessus cæteris exposuisset, cœperunt plurimæ visionis hujus excellentiam æmulari. Unde se ab omnibus curis, et sollicitudinibus mundanis abstrahentes, lacrymis, orationibusque continuis vacantes, plures eandem gratiam sortitæ sunt, et ita, ut inter sororum conventicula sæpius ac luce perfunderentur etiam invitæ.

Erat ibi virgo quædam, magnæ discretionis femina, quæ omni spiritui sciens non esse creden-

A dum, totum hoc aut morbo aut phantasticis illusionibus credidit assignandum, sororibusque quantum potuit talis visionis frequentiam dissuasit. Inquirenti autem ab illa quæ in iis superior habebatur, cur sibi nihil tale accidisset, respondit illa: « Quia fidem nobis non adhibes, nec in aliis diligis virtutem quam ipsa non habes. Foga, inquit, Deum, ut si ex ipso est, mihi hoc ipsum eveniat. » Cumque aliquot diebus orassent, et nihil profecissent, requisita iterum quæ supra, et unde supra, respondit: « Oportet te, inquit, omnibus mundi hujus cunctorumque mortalium renuntiare affectibus, et circa solius Dei memoriam occupari. — « Quid, inquit illa? pro amicis et benefactoribus non orabo? » Cui illa: « Eo tempore quo volueris ad superiora mentis contemplatione conscendere, necesse est ut omnes quos diligis, Deo commendes atque committas, et **240** quasi profectura de mundo, omnique omnino creaturæ valedicens, ad ejus quem diligis suspires aspectum. » Adhuc illa non credens rogat ut orationibus ejus, si ex Deo essent ista, voti sui mereretur effectum. Nolo tamen, inquit, ut anima mea ita sustollatur, rapiaturque a corpore, ut a mente mea omnium rerum, maxime amicorum deleatur memoria. Sufficit autem mihi scire utrum ex Deo sint ista. Itaque die Parasceves cum anxiiis cogitationibus fluctuaret, subito ipsa quam diximus, luce perfusa cœpit in eam modo ineffabili subvehi, et ad altiora sustolli. At illa radiantem in se lucem illam inaccessibilem oculo infirmiori non ferens, ad Dominicæ Passionis intuitum revocari se ut potuit postulavit. Cum ergo vidisset quasi raptim, id esse quod est, a superioribus ad inferiora delata, in aliam quamdam spirituales visionem transfertur, et videt in spiritu Dominum Jesum in cruce pendentem, confixum clavis, lancea perforatum, sanguinemque per quinque foramina profluentem, ipsam mitissimo oculo respicientem. Tum illa resoluta in lacrymas, et in se tandem reversa, fidem sororibus habuit, et se huic luci minus idoneam æstimavit.

LIBER SECUNDUS.

241 CAPUT PRIMUM.

De Domini apud urbem Legionensem solitarii mira vitæ asperitate: et de malis ac bonis spiritibus pene indesinenter illi apparentibus.

regione Iberiæ, haud procul ab urbe Legionensi constat esse solitarium quemdam, virum sanctitatis excellentissimæ, virum plane Dominicum non minus re quam nomine, qui non fervore novitio de mundi conversatione recenter egrediens, ad pugnam eremiticam prodiit, sed de domo Carrezadæ, quæ est famosum et magnæ religionis cœno-

D bium in illa regione, ubi sanctissime fuerat a puero conversatus, cum jam provecetæ ætatis et perfectæ virtutis existeret, annuente prælato tanquam strenuus miles ad singulare certamen egressus est, ut Golia prostrato, tandem de **242** manibus allophy-lorum pro centum præputiis quæ promiserat, du-centa reportaret. Iste ergo vir frugi atque abstemius sub tanta parcitate victum corporis redigit, ut singulis diebus præter Dominicam omni tempore jejunans, ad vesperum pane et aqua reficiatur. Quia vero dentes ei præ senio pene omnes elapsi, seu la-

xati sunt, ut solidum aliquid masticare non valeat; aqua calida utitur, qua panem aridum infundat. Interdum tamen, licet rarius accidat, apponitur ei pro pitantia magna semierudi oleris aut leguminis tantummodo sale condita successitas, in qua panis ipsius duritiam molliens glutire prævaleat. De cætero carnem, piscem, caseum, ovum, oleum, vinum et quæcunque hujusmodi nutrimenta tanta suo corpori pertinacia interdicit, ut homo debilis et grandævus modum discretionis in hoc excedere videatur, et propter tolerantiam hujus rigiditatem, a plurimis non carneus homo, sed quasi lapideus aut ligneus judicetur. Cilicii quoque asperitate, corporis penitentiam aggravat, ne qua victus sive amictus suavitate caro lasciviens insolescat.

Porro quietem solitudinis ob contemplationis studium adeo sectatur et diligit, ut omnium fere hominum, præcipue sæcularium frequentationes et colloquia magnopere fugiat, et ræntse aliquoties integro, vel quantum amplius potest, a confabulatione mortalium, causa divinæ colloquutionis abstinere. Quem si gravis necessitas tandem loqui compulerit, ab otiosis et non necessariis semper sollicite cavens, breviloquus esse contendit, sæpiusque sermonem orditum præcedere quam prætexere satagit. Moxque recluso cavernæ in qua se vivum sepelivit, ostiolo, mundo nihilominus oculos claudit, et ita protinus in **243** idipsum obdormit et requiescit. Mira namque et inenarrabili jocunditate, sicut ab ejus ore audivi, in illo silentio fruitur, et mens ejus semper in Deo, semper in cælo cum angelis et sanctis speculando deliciatur, et perennium honorum quadam primitiali dulcedine, quam paucissimi credunt, et multo pauciores in præsentis tempore sentiunt, velut ab ubertate domus Dei, et torrente voluptatis inebriatur. Jam vero centenaria et millenaria, veniarum, quibus supplicando et orando Deum, quotidie se afflicat quis enarrare sufficiat? Præterea quoque in prætermissa vigilandi, orandi psallendique instantia, in qua seipsum martyrizando, hostiam viventem, sanctam et Deo placentem quotidie exhibet, nec facile dici, nec facile credi potest. Nam præter quotidianam divini officii pensionem, quam die noctuque regularibus horis tripliciter aut quadrupliciter reddit; ex quo ad vigilias surgit, psalterium integrum antelucano tempore devotione incredibili decantare, vel potius deplorari consuevit. Quid enim aliud dicere possim, cum tota illius oratio, atque cantatio, vel etiam confabulatio, igne charitatis in altari cordis semper ardente, sine lacrymis et suspiriis esse vix possit? Multos siquidem virtutum viros Deo donante cognovi, sed, ut verum fatear, in nullo mortalium talem et tantam compunctionis gratiam vidisse me memini, sicut in isto homine Dei.

Sæpissime vero accidit ut orando sive psallendo, igitum vehementer eloquium Dei sentiens, repente totus ignescat, et a fundo cordis ardentissima suspiria trahens, vi compunctionis obstante cogatur

A intermittere **244** quod dicebat, et vacare gemitibus inenarrabilibus, quibus anhelo spiritu vehementer exæstuat. Tunc vero crescente, in camino pectoris ejus, divini amoris incendio, sanctarum quoque virtutum ibidem desideria usquequaque fervescunt, et quasi de cacabo bulliente inundantes lacrymæ foras uberius erumpunt. Quemadmodum enim mater affectuosa, unicæ prolis quam tenerime diligebat, occisum immoderato luctu et eju-latu plangere solet, ita vir iste perfectus defectum ac sterilitatem animæ suæ quam reputat, exsillii quoque præsentis prolongationem quam molestissime tolerat: nec non et diurnam a Christo separationem, quem ardentissime amat, ægro animo ferens, miserabili planctu atque rugitu lamentatur et deflet. Hæc ergo tempestas commotionis magnæ, quam tumultus interioris quasi gemitus, et singultus cum diluvio aquarum multarum, exterius indicant, cum ita fuerit suscitata, vix per multum temporis spatium sedari potest. Et quod amplius est mirandum, hoc non semel, aut secundo, sed multis vicibus in die simul et nocte, sive oranti, sive legenti, sive colloquuti, seu quidpiam aliud agenti contingere solet. Quod cum ego sæpius cernerem (siquidem datum est mihi divinitus virum illum Dominicum vidisse frequenter et familiariter cognovisse), cum ergo inspicerem talia, vellem nollem, totus in lamentum et fletum cum illo resolvebar, nimirum obstupescens atque admirans supra modum quomodo senile fractumque corpusculum tot et tantis jejuniis, vigiliis, cæterisque laboribus exhaustum, tantæ cordis contritioni, tantæ lacrymarum effusioni sufficeret, præsertim cum ab ineunte conversione sua dicatur id **245** ipsum fere semper egisse quod vix aliquis creditur vel per modicum tempus facere posse. Sed luce clarius patet quia virtutum omnium Deus, qui tam mirabilem compunctionis gratiam devotæ animæ contulit, ipse etiam corpori fesso ac defæcato, ut eidem dono sufficiat, non minore miraculo, idonei roboris valentiam indulsit. Transacta autem hora contritionis et anxie lamentationis, redit iterum serenitas cordis. Et factus in mentis excessu, jocunda Dei præsentia per contemplationem suavissime fruitur. Sic ergo famulus Christi, modo calamitatem propriam intuens, modo divinam bonitatem inspiciens, via regia tutissime semper incedit, ut neque tentationum molestiis dejiciatur, nec virtutum successibus extollatur.

D His igitur de sancti viri conversatione breviter insinuatis, videndum est quibus adversariis jugiter impugnetur, quibusque auxiliariis mirabiliter roboretur. Nam sicut eidem pie in Christo viventi nunquam desunt tribulationes, ita et per Christum semper in eo superabundant consolationes. Quadam itaque nocte dum adhuc in monasterio habitaret, surgens ad vigilias fratrum, solito more venit in chorum. Et ecce invenit spiritum immundum in stallo suo, simulantem fratri qui juxta se manebat in choro: quem cum esse putaret, innuit ei ut da-

to sibi loco, in aliud stallum sese transferret. Quod cum diutius faceret, et ille non moveretur, tandem substomachans tædio, protensa manu tetigit eum, ut quasi non videntem ad se converteret, et abire faceret in locum suum. Et apprehendens eum per vestimentum, cum aliquantulum traheret ad se intuentum, protinus ille malignus **216** evanuit, et rediit ad nihilum quod nihil ante fuit.

Alio quoque tempore cum esset in itinere, occurrunt ei tres spiritus nequam, quasi latrones gladiis accincti, qui arcus etiam et sagittas manibus gerentes, ad feriendum ac diripiendum videbantur esse parati. Volebant enim, ut arbitror, Dei hominem deterrere, territumque in fugam convertere. Quos cum ille vidisset, arbitratus esse sicarios, aliquantulum timuit, non tamen ab itinere deflexit, aut restitit. Et cum propius accessisset, protinus ab oculis ejus phantastici prædones evanuerunt.

Innumera sunt ejusmodi ludibria atque molimina, quibus eum fallaces et erronei spiritus quotidie irritabant. Sæpe, cum esset in spelunca sua, larvali effigie apparentes, aut etiam invisibili modo circa illum grassantes, modo terrores incutiebant, modo verbera inferebant. Sæpe nocturnis horis, dæmonum globus ac si turba latronum, subito irruentes, et velut effractis foribus tumultuose ingredienti, cum furore ac strepitu grandi in eum efferebantur, sed signo crucis armato nocere non permittebantur.

Factum est autem aliquando cum sederet in diversorio suo, ut erectis in cœlum obtutibus contrarium solis, ipsius jubar attente intueretur. Et ecce Leviathan ille tortuosus, in specie draconis ardentis apparens, ac per eundem solis radium descendens, subitaneo lapsu irrui in faciem ejus, tanquam vivum devoraturus. Quod cum ille cernebat, tremefactus in visu luridi anguis, totus inhorruit, ac pene exanimatus, nomen Christi anhelis vocibus inclamabat, et crucis Dominicæ vexillum ferale bestię opponebat: quæ cœlesti virtute repulsa, **217** cum eum lædere non valeret, impertune tamen circa illius faciem volitabat, et ei tergiversanti undique acriter imminebat. Cumque vir sanctus proterviam dæmonis declinare non posset, clauderat oculos, et vultum vestibus operiebat, nec tamen aliquid inde proficiebat. Quod enim dictu mirabile est, larvalem illam effigiem ita palpebris obductis, sicut apertis oculis intuebatur; nec aliquo vestimentorum obice, natura illa subtilis ac penetrans arcebat. Cum ergo videret quod aspectum belluæ terribilis non liceret effugere, tandem aperiens oculos, libere videre permisit quod aliquo modo non poterat non videre. Ecce autem et alii atque alii dæmones, serpentibus et variis animantibus similes, catervatim apparuerunt, totumque domicilium a summo usque deorsum protinus impleverunt. Quorum omnium tanta erat in quantitate disparitas, in qualitate diversitas, atque in forma

A deformitas, ut enarrari nullatenus queat. Igneus autem color multis eorum inesse parebat. Tunc irruentes in hominem Dei, circumdederunt eum sicut apes, et exarserunt sicut ignis in spinis, iracundis motibus impetentes, et verberibus multis afficientes. Sed quamvis ignei viderentur, vim tamen urendi habere minime ab eo sentiebantur. Cum enim circa illum rotatu gyrovago et mobilissimo discursu per aerem oerrantes, sæpissime capiti et corpori ejus illuderent, atque in ipsam faciem frequenter impingerent, multis quidem modis Dei famulum affligebant, minime tamen, ut dictum est, ustione aliqua cruciabant. Postea vero cum vir sanctus usque ad ostium foras procederet, ut ab eorum infestatione paululum respiraret, apparuerunt ei nihilominus infinitæ **218** dæmonum multitudines, conglobatis turbinibus in aere pervagantes, et quaquaversum a terra usque ad cœlum universa replentes. Erant autem et isti tanta inæqualitate dissimiles, tanta enormitate terribiles, tantaque informitate deformes, ut tot monstrorum manerías, tot furiarum larvas humanus omnimodo sensus ferre non posset, nisi eum virtus uranica defensaret.

Dicebat vero prædictus vir (quod prætermittendum non est) quia videlicet spiritus immundi formas illas spirituales, in quibus ab eo semper in aere videbantur, pro signo crucis non deponebant; eas autem in quibus se phantastice transformabant, ad signum vitæ protinus exuebant. Ab illo igitur die usque in hodiernum, ille Dei famulus visionem hujusmodi quotidie, vel potius tota die videre vigilando non destitit, tam die quam nocte, tam in tenebris quam in luce, tam clausis oculis quam apertis. Verumtamen terrores et afflictiones quas ab eis in primordio ægre sustinuit, jam per Dei gratiam funditus evasit. Et quamvis in circuitu ejus semper impij ambularent, et tanquam apparitores improbi sese illi visibilibus atque impudenter ingerere non cessent, adeo tamen nunc eorum pervicacem instantiam vilipendit, ut multo plus a pulicibus atque a muscis volitantibus metuat, quam ab illis.

Nam quia veraciter scriptum est: *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, et eripiet eos* (Psal. xxxiii), ille magni consilii Angelus, ille virtutum cœlestium Dominus, cum devotum sibi militem in tanta malignorum congressione aliquandiu probari permisisset, tandem misericordia motus delegavit de exercitu cœli auxiliares **219** fortes, quorum beata præsentia roboratus, amodo securus in acie dimicando persisteret. Igitur aperti sunt oculi ejus, et vidit innumeram angelorum atque sanctorum multitudinem juxta se astantem, atque immenso lumine coruscantem. Quos ubi conspexit, exsultavit in gaudio magno, et gratias agens Deo ait intra se: *Vere castra Dei sunt hæc* (Gen. xxxii). *Et nunc experimento didici quia Dominus mecum est tanquam bellator fortis* (Jer. xx). Jam si diaboli castra consistant adversum me, non timebit cor meum

(Psal. xxvi). *Dominus enim mihi adjutor, et ego despiciam inimicos meos* (Psal. cxvii). Ab illo itaque tempore iidem non cessant luciflui spiritus hunc Dei famulum dignantissime visitare, et magnis consolationibus ineffabiliter recreare. Modum vero apparitionis istius, in quibus videlicet corporibus aut formis eos conspiceret meretur, nunquam mihi voluit evidenter exprimere, etiam obnixè rogatus. Valde namque suspectum jactantiæ vitium semper habebat, et ob hoc etiam ista in timore et tremore cum multis lacrymis proferebat, ne subripiente aliqua vanitate Deum offenderet, et ipsius gratiæ detrimentum vel ex modica parte sentiret. Illud tamen aperte dicebat, quia jocundam eorum visitationem atque præsentiam in magni luminis claritate frequenter ac pene jugiter suscipiebat. Unde etiam in loco obscuriore solitus erat orare frequentius, eo quod ista luce (quasi indifferenter, sive clausis sive apertis oculis aspiciebat) copiosius ibi perfunderetur. Hoc etiam mihi vir sanctus innotuit, quia idem Dei omnipotentis mirabile donum, quod jam per annos plurimos obtinuerat, nunquam aperte alicui antea revelarat. In quo etiam magna ipsius apparatus humilitas, qui ad reprimendum **250** cenodoxiæ morbum, ita diuturno silentio pressit tantæ eminentiæ donum.

Quid ergo dicamus, fratres? Quid putamus quantæ sit dignitatis et gratiæ hominem adhuc corruptibili carne circumdatum, in prospectu suo honorum et malorum spirituum præsentiam semper habere; illos a dextris ne commoveatur, istos a sinistris ne forte extollatur. A sinistris est virga correctionis unde erudiat, a dextris est baculus sustentationis unde roboratur. In malis agnoscit quid improbandum sit, et quid fugiendum; in bonis intelligit quid amandum sit et quid appetendum.

Sciendum vero est quia vir iste, sicut ab eo partim accepimus, partim experimento cognovimus, hanc spiritalem habet a Deo gratiam, ut prophético spiritu multa prævideat, et vix circa se præcipuum aliquid agatur, quod non sibi antea divinitus revelatur. Adeo namque jam per Spiritum sanctum serenata est conscientia ejus, et natura ipsius corporis defæcata, ut etiam soporatus, aut partim aut nihil phantasmaticæ perturbationis atque illusionis sentiat; et vix quidquam aliquando somniet quod ei aliquid non portendat. Præterea silendum non arbitror quod isdem Dei famulus, instar illius qui ait; *Secretum meum mihi, secretum meum mihi* (Isa. xxiv), aviditati meæ verbum quoddam arcanum quasi ad odorandum apposuit, quod tamen ad gustandum exponere noluit. Siquidem innotuit mihi scire se hominem, qui jam per triennium integrum de cœlo accipiebat diebus singulis rationem. Cumque rogatus multum, tandem se hominem illum esse fatetur, perrexi etiam quærere cujusmodi ratio erat illa quæ sibi cœlitus mittebatur. Ipse vero respondit **251** sermonem hunc esse profundum et clausum, nullique ab eo in præsentia absque Dei nutu ape-

Ariendum. Hoc autem unum existere, quod in donis spiritualibus sibi collocatis primum et maximum reputabat, et unde se Deo magis obnoxium judicabat.

Hæc de sancti viri conversatione mirabili, prout in eo videre vel etiam ab ipso audire meruimus, simplici narratione perstrinximus. Nec dubium quum alia sint multa, et multo forsitan mirabiliora magnalium ejus insignia, quæ relatu memorabili dignissima forent, si aliquo modo sciri potuissent. Quis enim æstimare sufficiat, quantis ille quotidie virtutum successibus provehatur, quantis in anima splendoribus repleatur, quam denique nova atque admiranda de die in diem visu et auditu percipiat, qui præsentis sæculi affectu et usu pene depositus, jam invisibilis mundi et alterius sæculi quodammodo capax, atque inhabitator efficitur; et cum **B**incorporeis naturis quasi corporaliter conversando, rerum invisibilium certitudinem oculata fide comprehendit, et sensu corporis experitur? Vere beati omnes qui timent Deum. Vere felices qui in eo confidunt. Et nunc in isto homine Dominico manifeste cognoscimus quoniam gratia et misericordia Dei est in sanctos, et respectus in electos illius.

252 CAPUT II.

Novitio cuidam Clarevallensi apparens Christus Dominus, ipsi et uni ex ejus sociis benedixit; tertium nomine et re Malignum præterit, qui post triduum ab Ordine defecit.

Frater quidam religiosus, et magna præditus gratia, nomine Anfulsus, cum adhuc esset in Clarevalle novitius, vidit in visione apparentem sibi **C**Dominum nostrum Jesum Christum in cruce. Erant autem, ut sibi videbatur, ibidem alii duo novitii, qui secum adhuc erant in probatione. Cum ergo suppliciter adorasset, ille misericordia motus respexit et benedixit eum, et alterum etiam cum eo supradictorum novitiorum. Quod cum ille vidisset, cepit eum rogare ut et tertium illum simili modo benediceret. Respondit autem Dominus nequaquam illum esse benedicendum, sed magis ad massam pertinere maledictorum. Post diem itaque tertium tertius ille neophytus, ut tristem sui nominis etymologiam male gerendo exprimeret (Malignus siquidem vocabatur), Ordine derelicto reversus est ad vomitum vitæ sæcularis, et factus est apostata vilis. Reliqui autem duo, qui a Domino benedici meruerunt, ipso miserante benedictionem hereditate possidebunt. Quorum scilicet prædictus Anfulsus jam sancto fine quievit; alter vero quia ad sortem benedictorum pertineat, in proposito suo juste et pie perseverando declarat. Hanc autem visionem suam quam præmemoravi, ipse mihi qui viderat indicavit.

253 CAPUT III.

Postridie Paschæ monachus quidam Clarevallensis, dum esset in choro, vidit in sublimi fulgentem e medio dexteram, quæ signo salutiferæ crucis semel atque iterum in aere depicto psallentibus benediceret.

Novimus et alium quemdam in eodem monaste-

rio fratrem, qui vidit hujusmodi visionem, sed utrum dormitans aut vigilans viderit, nescit; magis tamen vigilando et in exstasi positus vidisse se credit. Igitur secunda feria Paschæ cum esset ad vigiliis in choro Clarevallensi, facta est super eum manus Domini. Et ecce sursum in aere contra medium chori, apparuit ei dextera refulgens atque gloriosa, quæ præsentem familiam confitentem nomini ejus sancto benedixit, et crucis benedictæ signaculum semel ac secundo super eam impressit. Spiritus autem revelans mysteria loquebatur in corde videntis, atque dicebat: « Istud est brachium Dominantis; ista est dextera Dei omnipotentis. »

CAPUT IV.

Cum Gaufrido convertitur in Claravalle Andreas ex archidiacono Virdunensi, vir nobilissimus et delicatissimus: cui de perseverantia desperanti visa sunt pisa exquisiti saporis, quamvis aqua duntaxat et sale condita essent.

Eadem itaque die conversus est ibi vir nobilissimus, Andreas nomine, Virdunensis archidiaconus qui causa visitationis illuc advenerat, nec tamen **254** aliquid ad præsens convertendi propositum habebat. Sed cum orationum suffragia petiturus, capitulum introisset vidit sanctæ illius multitudinis ordinem, et velut angelicam conversationem, compunctus est vehementer, et insiliente subito in eum Spiritu Domini, illico in virum alterum mutatus est: tantoque fervore mundum deseruit, ut ne ad horam quidem vel pro amicis salutandis, vel pro domo rebusque disponendis ad suos remearet; sed incontinenti omnia, rumpendo magis quam solvendo reliquit, ut Christo citius adhereret. Ut autem gemina crucis impressio evidentius appareret, alius quidam clericus, Gaufridus nomine, cum eo se reddidit; genere quidem humilior, sed probitate morum et generosa conversatione forsitan non inferior. Ambo igitur intrantes, ambo in ordine perseverantes bonam militiam militarunt, atque consummato certamine, benedictionis æternæ participes existunt. Sciendum tamen quia præfatus Andreas multa in probatione sustinuit tentamenta. Erat enim quasi tenerimus ligni vermiculus, mollis et delicatus nimis, utpote qui a matris utero fuerat enutritus in involumentis et curis multis. Cumque teneritudinem pristinae conversationis ægre dediceret, et noviter inchoatæ laborem nimis arduum reputaret, cogitavit ut Lot quia egressus de Sodomis, non posset animam suam in monte salvare, unde et proposuit ad aliquem remissioris observantiæ Ordinem declinare. Quod cum abbati loci domno Roberto jam sæpius indicasset, tandem una die victus a pusillanimitate spiritus et tentatione, denunciavit ei quia jam nullo modo poterat amplius sustinere. Tunc abbas precibus ac blanditiis **255** multis extorsit ab eo ut sibi ipsi vim faceret, et usque in diem tertium solummodo sustineret. Quo vix tandem impetrato, orationem statuit in conventu fieri ad Deum pro eo.

Eadem itaque die cum isdem novitius ad mensam

accederet, pisorum edulium appositum reperit; quod genus leguminis ita præ cæteris omnibus fastidire solebat, ut etiam nauseam ei interdum provocaret. Quod cum gustare cœpisset, mirabilem quandam in eo comperit suavitatem, ita ut carniæ esum saporis illius præstantia vinceret. Quod ubi persensit, arrepto protinus cochleari admovit propius et catinum; moxque oblitus parcimonie, coctionem leguminis voravit usque ad fundum. Inter edendum autem digitum frequenter in ore ponebat, existimans se deprehendere posse cremia lardi, in quo legumen idem frixum esse putabat. Finita autem refectione festinavit abbatem sollicitè percunctari utrumnam præcepisset pulmentum illud sagimine vel quavis illa pinguedine propter ipsum ex industria condiri. Illo vero negante, conventi sunt etiam super hoc pulmentarii. Tunc et ipsi protestati sunt in veritate se nihil in eo præter salem et aquam apposuisse. Quo audito neophytus ille divinae circa se visitationis miraculum lætus advertit, et gratias agens Deo, deinceps a proposito Ordine moveri non potuit. Cumque secunda et tertia die et multo postea tempore prædictam suavitatem in ejusmodi cibariis persentiret, tandem magistra experientia didicit quia potens est Dominus, cum voluerit ad consolationem servorum suorum, eandem saporis gratiam conferre leguminibus et oleribus, quam carnibus et piscibus indidit. **256** Unde et sæpe dicebat quod magis nunc delectabatur in comestione pisorum et olerum quam antea faciebat in comestione altium et venationum.

CAPUT V.

Quidam Clarevallensis monachus a Christo Domino sibi apparente benedicitur.

Frater quidam ejusdem cœnobii cum se ad quærendum Dominum magno desiderio convertisset, vidit illum aliquando sibi in visione apparentem. Sollicitus autem de sua salute flagitabat obnixè salutiferam ejus benedictionem, dicens: « Obsecro, Domine, benedic mihi ut salvus fiam. » Et benedixit eum in eodem loco. Quod cum ille vidisset, gavisus est gaudio magno. Et amplexatus beatissimam manum, a qua benedicti meruerat, cum ingenti devotione osculabatur eam, atque dicebat: Domine Jesu Christe, gratias tibi ago, quia benedixisti mihi, et salvus ero. »

CAPUT VI.

Odor ac sapor mirabilis, cum cœlesti visione cuiusdam fratri Clarevallensi infusus.

In supradicto quoque monasterio novimus existere quemdam monachum, valetudine acuta olim graviter laborantem. Qui priusquam ad diem criticum pervenisset, factus est in agone et per **257** dimidium fere noctis quasi extra se fuit, multa videns et audiens quæ modo longum est replicare. Eadem vero nocte defunctus est ibi quidam adolescens religiosus, miræ mansuetudinis ac patientiæ monachus, qui languore maximo cruciatus, quamplurimis annis durum ac diuturnum martyrium

duxit. Hic itaque moriens, et flatum novissimum diutius protrahens, præ acerbitate doloris crebris gemitibus plangendo emittebat. Porro prædictus æger cum eum plangentem audiret, dicebat intra se: « Planctus ille citius convertetur in cantum, et doloris istius extrema jamjamque occupabit gaudium sempiternum. » Cum hæc et similia cogitaret, en quasi persona quædam invisibilis ante lectulum ejus assistens, et diutissime commanens, ad singulos fere planctus quos ille moriens emittebat, mirabili atque inexperta quadam fragrantia ac suavitate nares ejus et fauces uberius inculcabat. Tunc vero sentiebat quasi quamdam cœlestem virtutem, sensibiliter ac manifeste in seipsum introeuntem, et penetrabilia cordis ejus suavissime perungentem. Cum hæc ergo diutius fierent, ecce repente apparuit ei quædam apertura in caelo, per quam videbatur sibi videre usque ad tertium cœlum. Et facta est in auribus ejus vox clamans, et dicens de excelso: « Sileat omnis terra, discedat omnis malignitas, Christus venit. » Tunc ergo visum est ei quod Dominus Jesus Christus ibi descenderet, ac totam domum illam sua benedictione repletet. Ipse vero tanta suavitate et gratia perfusus est, ut se in paradiso esse reputaret, et diceret: Domine Deus noster, en ista vita æterna quam nobis promisisti. Hæc est illa felicitas, illa suavitas, quam in tua dulcedine præparasti. **258** Et nunc si revelatis oculis, bonum istud quod sentio, et quod teneo, mihi videre ac semper habere liceret, jam gaudium meum plenum atque perfectum esset. Mox imminente exitus hora, pulsata est tabula, et convenientibus cunctis ad fratris exitum munendum, assumpta est anima illa, atque liberata corpore mortis hujus, et æterna lætitia subintrante fugit ab ea dolor et gemitus. Credo, et vere confido, quia non dedignatus est eam introducere in requiem suam, qui propter eam ad terras venire dignatus est Jesus Christus Dominus noster.

Dum autem corpus ipsum sepulturæ traderetur, alius quidam frater religiosus atque devotus, revelante Deo apertis oculis, sicut ipse protestatus est nobis, quasi quoddam feretrum vidit de monumento procedens, sursum ad æthera tendens. Porro prædictus æger ab illa valetudine Deo volente convaleuit, et ex iis, quæ acciderant, magnifice consolatus gratias egit. Ut autem de illa revelatione quam in obitu fratris acceperat certior fieret, processu temporis collatum est cœlitus ei ut ipsam benedictionis dulcedinem, quam tunc in odore aut sapore præstantissimo fuerat expertus, postmodum post dies et annos plurimos non quidem continue, sed tamen frequenter atque copiose sentire mereretur, prout ille benignus ac suavis Spiritus, qui ubi, et quando, et quantum vult spirat, pauperi suo misericorditer infundere dignabatur. Et non modo per somnium, aut per excessum, sopitis vel attonitis sensibus corporis, ut in illa forsitan agonia contigerat, sed corpore vigilante sensuque vigente, orando, psal-

lendo legendo seu quidpiam aliud agendo, eandem suavitatis gratiam divinitus sentiebat.

259 CAPUT VII.

Videt novitius in Claravalle beatam Mariam Magdalenam ante altare stantem, et vero negatur ad præsens visio beatissimæ Dei Matris.

Fratri cuidam religioso atque devoto, dum adhuc novitius esset in eodem cœnobio, datum est videre in spiritu beatam Mariam Magdalenam splendido vultu et habitu ante altare stantem. Qua visa, repletus est frater ille lætitia magna. Cumque cogitaret animo, optando et supplicando, ut ei beatissima Dei Genitrix visibiliter monstraretur, facta est vox ad eum in ipsa visione, dicens: « Nosse te convenit, quia necdum idoneus es ad eam intuendam. Satage ergo et perfice quantum poteris, ut eam quandoque videre merearis. »

CAPUT VIII.

Oratio conjunctis, aut expansis manibus, aliquot Christi apparitionibus comprobatur.

Alius vero quidam in eo loco novitius frater, cum ex toto corde Dominum quærere proposuisset, solitus erat ubi opportune potuisset, conjunctis sive expansis manibus frequenter orare. Quadam itaque nocte in principio vigiliarum, cum esset in choro, clausis oculis, manibusque protensis ad Deum intendens, subito adfuit ibi Dominus Jesus Christus loquens ad eum, **260** et dicens: « Porrige mihi manus tuas. » Ad hanc itaque vocem cum aperisset oculos frater ille multum obstupuit, et utrum dormiens an vigilans hoc audisset, non facile discernere potuit. Ex hac autem voce multam devotionem atque fervorem mente concipiens, ipsam formam orandi servare deinceps sollicitus fuit. Post aliquantum vero temporis cum jam monachus factus, in quodam ejusdem ecclesiæ angulo foret, intento animo junctisque manibus stans et orans, subito fuit in spiritu; et ecce adfuit ei Dominus Jesus Christus suppositis atque expansis manibus illius suscipiens, et quasi ad professionem admittens. Quo facto cum fuisset homo reversus ad se, gavisus est gaudio magno valde. Jamque felici doctus experimento, certissime credidit, ubique divinam esse præsentiam; maxime vero ubi, ut ait sanctus Bernardus, sive orando, sive psallendo assistimus.

CAPUT IX.

De quodam adolescentulo Alemanno, qui in Claravalle ad vitam monasticam mirabiliter conversus, egregia sanctitate et divinis manifestationibus clarus fuit.

Egregius quidam adolescentulus de partibus Alemanniæ oriundus, studiorum gratia, comitante didascalo suo Parisius adibat. Qui cum transitum haberent per domum Clarevallensem, magister ille vilens loci conventum, et ordinem, nescio quo Dei judicio compunctus ad horam, petiit et obtinuit ut susciperetur ad conversionem. Cumque rogaret adolescentulum ut **261** secum remaneret, penitus non acquievit; multum siquidem abhorrebat a consortio, etiam et colloquio Cisterciensium monacho-